

ISKOLAI ERŐSZAK – RENDESZETI KORLÁTOK

A kriminalitás korspecifikus szelete

-
- A bűncselekmény megelőzésének legbiztosabb, de legnehezebb eszköze a nevelés tökéletesítése.

Beccaria: A büntett és büntetése, Bp. 1967. 139. old.)

Közhelyek a fiatalkori kriminalitás megítélésében:

- aggasztó, drámai helyzet, időzített bomba,
- kiugróan tragikus, de nagyon ritka esetekből teljes általánosítás az ifjúság állapotára
- megokolatlan, indokolatlan, szükségtelen, motiválatlan erőszak,
- előttünk a jövő felnőttkori bűnözése,
- felelőtlen szülők,
- közömbös társadalmi környezet.

Egyre több a csellengő

- Szabadabb életvitel,
- lazuló erkölcsök,
- a felnőttek iránti csökkenő tisztelet,
- családi és iskolai problémák,
- a szülők többsége kevés idő tölt a gyermekével – okok a deviálódásra.

Magyar Hírlap – 2004. II. 23.

A gyermekek manapság

imádják a luxust.

Rossz a modoruk, megvetik a tekintélyt.

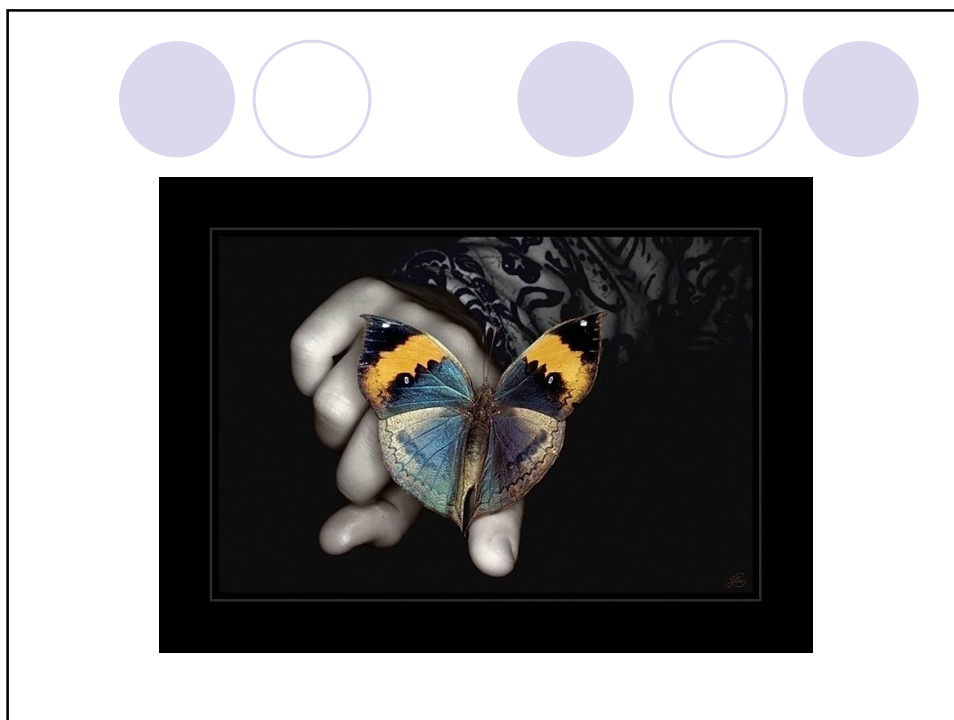
Nem tisztelik az idősebbeket.

Szembeszegülnek szüleikkel,
belevágnak a másik szavába,
keresztbevetik lábaikat és
terrorizálják tanáraikat.

(Szokratész, i.e.300 körül)

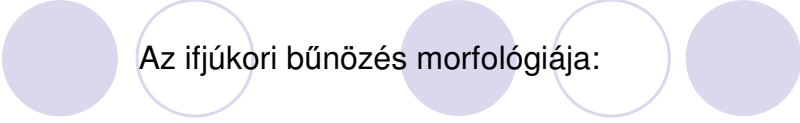
-
- „Nem való szemétdörbe dobni az újszülöttet.
 - Helytelen éhezteni a csecsemőt.
 - Ha beteg, orvost kell hívni hozzá.
 - Nem tanácsos kikötni, forró kályhára ültetni, hideg kamrába zárni, ujját konnektorba dugni, nadrágszíjjal, gyúrófával, szárítókötéllel, fakanállal, széklábbal porolóval, cipősarokkal fenyíteni.
 - Ne fenyegezzük szolgálati fegyverünkkel, ne felejtsük a vonaton, ne csapjuk be, ne nevéssük ki, ne ordítozzunk rá, ne szégyenítsük meg,
 - szóval, amennyire lehet, tartsuk tiszteletben kezdődő és büntelen életét.

(Konrád György)

A gyermekkori kriminalitás:

- ugyanúgy, mint a felnőttkori, az élet normális jelensége,
- méreteiben és megvalósulásában nincs semmi rendkívüli,
- mindig felfokozott érdeklődés kíséri, ám főként szenzációként a puszta történés okán,
- a felületes bemutatás, elhamarkodott, az okokra kevésbé tekintő közhangulatot és reakciókat kelt,
- márpedig igazi baj abból származik, ha rosszul válaszol rá a felnőtt világ.

Az ifjúkori bűnözés morfológiája:

- Gyermekkorú elkövetők: 3,5 - 4000
- Fiatalkorú elkövetők: 11 – 14 00
- A bűnözési hajlam
(10 ezer azonos korúra eső elkövetők száma)
- A dinamika:
 - kétszereződés (1990),
 - a rendszerváltást követően stagnálás,
 - fél évtizede lassú csökkenés

(Vavró István: *demográfiai változások!!*)

- **JELLEMZŐ AZ EPIZÓDSZERŰSÉG ÉS A BAGATELL TERMÉSZET!!!**
- A jelenség mindenütt a világon elfordul és hasonló méretű és természetű, tehát társadalmi viszonyoktól létező, rendszer független (ubikvitás).
- A követéses vizsgálatok megmutatták, hogy a normasértő magatartások jól körülhatárolható életszakaszban következnek be, a felnőtté válási időszak befejeztével elhalnak.

A gyermekbűnözés jellemző vonásai:

A közvéleményben torz kép él, miszerint az fk. bűnözés jellemzően erőszakos, garázda volna:

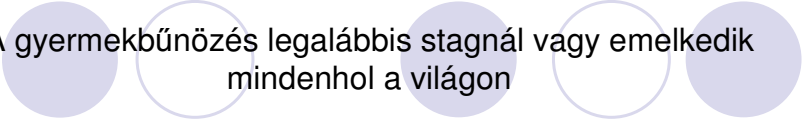
- *döntően vagyon elleni deliktumok*
- *csoportos elkövetés*
- *jellemzően ismerősök és kortársak sérelmére*
- *a kamaszkort elhagyva a normasértések általában elhalnak*
- **A GYERMEKEK BŰNELKÖVETÉSE ELSŐSORBAN ÉLETKORI SAJÁTOSSÁG**

Probléma megoldási nehézségek, túlértékelt kortárs kapcsolatok, a felnőtté válás nehézségei

- A gyermekek egy kis részénél olyan szociális és egyéb veszélyeztetettség látszik, amiből egyenesen következik a bűnelkövetés, azonban a bűnelkövető fiatalok legnagyobb része nem ebbe a körbe tartozik!
- A gyermekek magatartását (jogsértéseit is) érzelmi, és nem értelmi szempontok irányítják, ezért a büntetéssel fenyegetés számukra nem bír jelentőséggel!!

-
- Kevés még a tudás a jelenségről, mert nem oly régi még az el/felismerés, hogy a gyermekkriminalitást külön kell figyelemmel kísérni.
 - A hivatalos statisztikák csak általános tendenciákat jelezhetnek, mert nem tartalmazzák a látenciában maradt magatartásokat
 - Három oksági tényezőt azonosítottak a kutatók (közülük kettő megléte már rizikót jelent):
 - erőszak a családon belül
 - rossz szociális helyzet
 - alacsony iskolázottság

A gyermekbűnözés legalábbis stagnál vagy emelkedik mindenhol a világon

-
- A tettes-megkérdezéses látencia vizsgálatok igazolják, hogy a gyermekbűnözés nagyobb mint ami a hivatalos statisztikákban megjelenik.
 - A súlypontja a 16. év körülre tehető (előtte inkább vagyon elleni, utána inkább erőszakos bűncselekményeket követnek el.)
 - Növekszik az erőszakos-garázda cselekmények száma is (*nota bene! azonban ezek csak igen kis hányadát jelentik a gyermekkori összűnözésnek, valamint kevésbé súlyosak is jellemzően!!!!*)

Néhány további jelenség:

- Eltűnési ügyek
- Iskolakerülés (truancy)
- Szekírozás (bullying)
- Veszélyes kortársi csoportosulások
- Együttműködés civilszervezetekkel
- Ifjúságkutatások ösztönzése

A büntetőjogi reakciók

- Nyugat-Európában: jellemző ma a különböző elterelési technikák terjedése, minden lehetséges alkalommal kiemelik a gyermeket a büntető eljárásból, szabadságvesztést kivételesen alkalmaznak.
- Amikor indokolt nyugaton sem riadnak vissza az erőteljes büntetőjogi beavatkozástól, esetenként szigorú büntetéseket szabnak ki.
- Az elterelés nagy hasznát látják abban is, hogy a gyermek-elkövető szembesül a sértett emberrel és érzékeli, hogy milyen bajt okozott valójában (real justice)

A vétőképesség életkori határa:

- Életkori minimum már a római jogban is volt (7 év alatt nincs bűnösség, 7 év felett pedig bírói mérlegelésnek van helye)
- A századforduló után tekintetbe vették már Magyarországon is:
 - a belátási képesség (értelmi fejlettség)
 - akarati képesség (erkölcsi érettség)

(Balogh Jenő: Fiatalkorúak és büntetőjog, Bp. 1909)
- Az életkort hol emelik, hol csökkentik, de mindenesetre:
 - a súlyos bűnelkövetés ritka a gyermekek körében
 - ahol felemelték a korhatárt (pl. Kanada) nem emelkedett a gyermek elkövetők száma

-
- A gyermekvédelmi rendszer egyébként is reagál a normasértésre, pontosabban a mögötte rejlő beilleszkedési zavarra.
 - A fiatalkori kriminalitás elleni védekezésnek csupán végső eszköze lehet a bíróság.
 - A rendezés fő eszköze a megelőző gyermekvédelem, az erkölcsi fejlődést veszélyeztető tényezők elhárítása és leküzdése.

(1913. évi országgyűlésről Ráth Mór, Bp.1914.)

TENDENCIÁK

- A büntetőjogi eszközök háttérbe szorulnak pl. norvég reformok: 14-15 évesek dekriminalizálása
- A büntető igazságszolgáltatás nemcsak az ellenőrzés és elrettentés és a büntetés eszköze legyen, hanem
 - a méltányosabb társadalmi fejlődés és belső béke eszköze is,
 - a bűnözés megelőzése, a méltánytalanságok megszüntetése és az alapvető emberi jogok alkalmazása útján.

(ENSZ)

RIYADHI IRÁNYELVEK: (ENSZ plenáris ülés, 1990. dec. 14.)

- Alapelvek a fiatalkori bűnözés megelőzésére (kapcsolódva a pekingi szabályokhoz)
- A kriminál-politika egyik legfőbb célja a fiatalkori bűnözés megelőzése
- A társadalomnak biztosítani kell a gyermekek harmonikus felnevelkedését
- Kora gyermekkortól általános megelőzési programok legyenek
- Újabb bűnmegelőzési stratégiákat kell kidolgozni
- Szocializációs intézmények és szolgálatok alakuljanak, és ezek az objektív bűnfeltételeket is vegyék célba (generál-prevenció)

A törvényhozás és a fiatalok igazságszolgáltatás fejezetben:

- meg kell előzni, hogy a gyermekek bűncselekmény elkövetésében vegyenek részt, erre külön törvényt kell alkotni
- **TILOS KEMÉNY VAGY SZÜKSÉGTELEN NEVELÉSI VAGY BÜNTETŐ INTÉZKEDÉSEKET ALKALMAZNI:**
 - a családban
 - az iskolában
 - vagy bárhol
- ombudsman vagy hasonló független szervezet hivatala létesüljön a gyermekek jogai és érdekei védelmezésére, amely figyelemmel kíséri a Pekingi-szabályok és a Riyadhi irányelvek érvényesülését és külön a szabadságuktól megfosztott gyermekek sorsát

A bűnelkövető gyermekkel szembeni hatósági fellépés a gyermek számára egy életre szóló élményt ad!

- velük csak képzett szakember foglalkozhat, képes felismerni a gyermek szükségleteit és azt figyelembe is veszi
- aki képes érzékelni a diverzió lehetőségét és szükségességét, és alkalmazni is tudja azt
- a büntető igazságszolgáltatás keretében legyenek diverziós lehetőségek

Aki gyermekek ügyében dönt, sorsukba
így-úgy beavatkozik, köteles

**MINDEN DÖNTÉSÉNÉL A
GYERMEK MINDENEKFELETT
VALÓ ÉRDEKÉT SZEM ELŐTT
TARTANIA!!**

Ehhez pedig tisztában kell lennie néhány dologgal:

A legsúlyosabb pszicho-szociális károsító tényezők:

- korai gyermekkorban hiányzó vagy eltorzult szülő-gyermek kapcsolat
- szeretetlen, rideg vagy brutális bánásmód
- felbomlott (nem pusztán válás!)
- család, gyakori környezetváltozás (hányódás)
- akut vagy a múltban átélt erős pszichikus trauma (érzelmi katasztrófa)

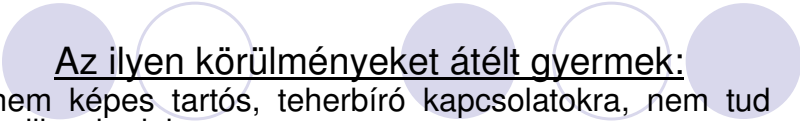
**Mindezek következtében erősen ambivalens
érzelmek a szülő iránt**

És ehhez még a következők járulnak:

- a nevelő intézmények (iskola, nevelőotthon)
 - meg nem értő,
 - el nem fogadó,
 - bürokratikus,
 - túlfegyelmező, rideg,
 - megszégyenítő bánásmódja
- ami az egyébként is rosszul alkalmazkodó gyermeket tovább löki!!

A deviáns (bűnöző) család további teherterele:

- **Utánzása nincs a szülői deviációnak** (nemcsak az öröklést tagadjuk) hisz **hiányzik az alapul szolgáló érzelmi kapcsolat**
- (az alkoholista, a prostituált, a bűnöző csak a legritkább esetben szerető (mert nem is képes rá) a gyermekéhez!)
Jellemző az érzelmi sivárság (érzelmi retardáció)
- **Inkább közönyösek, ridegek, durvák, gyakoriak a szélsőséges érzelmek (kényeztetés-brutális bánásmód váltakozik a gyermek számára megmagyarázhatatlan módon)**

Az ilyen körülményeket átélt gyermek:

- nem képes tartós, teherbíró kapcsolatokra, nem tud beilleszkedni,
- bizalmatlan, követelőző, mások érdekeit semmibe veszi, a feltételt azért nem tűri, mert nem tud viszonzni)
- ugyanakkor nem bírja a magányosságot, az elszigeteltséget, (ezért keres követelményt nem támaztó "havert", cinkost)
- az erkölcsi normákat nem érti (főként tartalmilag: "miért legyek jó? - hisz nem ismeri a jutalmul, elismerésül kapott szülői szeretet, baráti viszonzást)
- nincs öröme, vágyai nem elégülnek ki,
- egyre csak gyülemlik benne a keserűség, a kítaszítottág érzése, a gyűlölet, az agresszió, végül
- indulatai kezelhetetlenül feltorlódnak, ugyanakkor levezetési technikákat nem ismer.

- az előjelek, a hasonló hibák a gyermek körül persze **nem a bűnözői irányultságra** utalnak - ezek elsősorban és mindenekelőtt életkori sajátosságok
- nem feltétlenül folytatódnak későbbi (felnőtti) korban (**fantáziahazugság, kalandkeresés, rövidzárlati vágyteljesítési cselekvések, kollektív szembeszegülés a szabályoknak**)

A rendőrségi gyermekvédelem

- a gyermek- és fiatalkori bűnözésre történő büntetőjogi reagálás,
- a gyermek- és fiatalkorúak sérelmére elkövetett bűncselekmények miatti büntető-eljárás,
- a veszélyeztetett helyzetben lévő gyermekek esetében rendészeti intézkedés vagy más szervek felé intézkedés kezdeményezése.

Ajánlások a rendőrség számára:

- Készüljön a gyermekvédelmi törvénnyel összhangban lévő saját belső szabályzatát:
 - a végrehajtó (nyomozó, ügyeletes tiszt, körzeti megbízott, járőr) számára a konkrét gyermekvédelmi helyzetekben konkrét teendőket, együttműködési kötelezettségeket (szakmai standardokat) fogalmazzanak meg.
- A rendőrségi szervezetben a gyermekvédelmi szakvonal legyen hivatalosan elismert: külön szabályzattal, munkaköri leírással, képesítési követelménnyel.

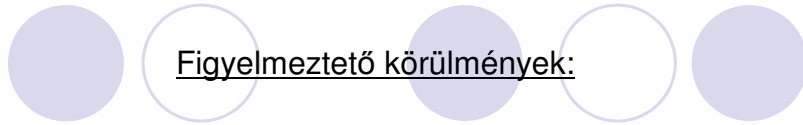

- A rendőrség gyermekvédelemi szakszolgálatában résztvevő munkatársak képzése rendszerszemléletű legyen:
- tisztában kell lenniük azzal, hogy a veszélyeztetett-megbotlott gyermek sorsának rendezésében a rendőri intézkedésnek illeszkednie kell egy rendszerbe, és, hogy elsősorban támogatniuk kell a többi szereplő munkáját, akár a bűnüldözési érdek rovására is.
- Az együttműködés hasznának és értelmének megértéséhez a legjobb módszer a gyermekvédelem más hivatásainak gyakorlóival szervezett közös továbbképzés.

Néhány további megjegyzés

- a család hatóképessége 3-6 éves kortól?
- a kortárs csoportok hatását alulértékeljük
- közviszonyok: közhangulat, beszédstílus, társadalmi bizalom - társadalmi tőke
- egyszerűsített médiakép, bosszúszomjas tálalás (és gyakran ilyen töltetű működés)
- a fair eljárás különleges fontossága
- (állampolgári) ország-lakosi közérzet

Figyelmeztető körülmények:

A gyermek és az ifjú lelkülete hevülékeny, fantáziája csapongó.

A gyermek ma szabadon mozog, csavarog, lazult a családi fegyelem, nincs apai szigor, az anyától nem tart.

A budapesti rendőrség jelentéséből (1915)

- Mindenütt hallatszik a vészkiáltás, hogy veszedelemben van a jövő generáció. Mint az áradat úgy nő a gyermekbűnösök száma úgyszólván az egész világon.

*dr. Ráth Végh István királyi ítélőtábla bíró:
A bűnös gyermekek világából (1918)*

- .." ezerszámra nőnek fel a gyermekek szülői gondozás, nevelés és iskoláztatás nélkül... Hemzsegnek az utcák a züllött és a züllés mesgyéjén álló gyermekektől. (Székesfővárosi Állam Rendőrség jelentéséből).
- ...Nem kedvezőbb a helyzet az ország más részein sem: a legtöbb községben még a szegénységélyezés ügye is szervezetlen és az erkölcsi veszélyben forgók mentésének munkája teljesen ismeretlen.

dr. Feleki Béla: A pártfogó-ügy (Patronázs) 1911.

A gyermekbűnözés lenyomata a magyar sajtóban

- témánk a hazai sajtóban általában nem nagyon szélsőségesen (konzervatív-liberális eltérésekkel),
- ugyanakkor az erőszakos mozzanatokat azért eltúlozva
- elszigetelt jelenségként, a társadalmi összefüggéseket nem felismerve,
- a bűnügyi és a gyermekvédelmi terminológiát tévedésekkel tarkítva jelenik meg.

MÉDIA-HELYZET – 2005. SZEPTEMBER

- Mind több média-eszköz van a családok birtokában.
- Egyre több gyermeknek saját médiaeszköze is van
- A fiatalok körében tovább nő a médiafogyasztás ideje.
- A szülői kontroll továbbra is minimális.
- A média által közvetített értékek referenciává váltak a fiatalok számára. (Hangsúlyosan igaz ez a halmozottan hátrányos helyzetű családokban, kb. 10 %.)
- A legkisebb gyermekek védtelenek a reklámok manipulativ hatásával szemben.
- Az erőszak jelentéstartalma változik, nő az erőszakkal szembeni tolerancia.

A média hatásáról

- Bizonyos körülmények között, bizonyos feltételek mellett bizonyos személyekre a média nagy hatással van. (Nem általában, nem egységesen!)
- Újabb kutatások szerint, a csecsemők személyiségfejlődésére kifejezetten káros a háttér tévézaj. (A csecsemővel történő interakció elmaradása vagy alacsony intenzitása feltétlenül).
- Az emberek jelentős része (2/3-a) a televízió hatását a család és az iskola elé helyezi. 80 % egyetért, hogy szexet és erőszakot leplezetlenül bemutató valóságshow korlátozandó volna, ám közben együtt nézi a gyermekekkel.

Tiltani nincs értelme, de:

- a helyzetről a szabályalkotókat tudósítani kell
- a szülőknek segítség kell, különösen az alacsonystátuszúak, akik jórészt már a kereskedelmi televíziókon szocializálódtak
- ámbár a dohányzás mind szélesebb körű tilalma mégis eredményesnek látszik
- gyermekbarát logo használata jó lenne, segítség a gyermekével együtt tévéző szülők számára
- a gyermekek szempontjából fő-műsoridőből számítani kell a reklámokat, legalábbis a gyermeket direkt fogyasztóvá dresszírozót
- Nincs alternatíva: a média és használata nem tüntethető el az emberek életéből, használni kell...